

Секція 3
ВИКОРИСТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ЗНАТЬ
У ЮРИДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Задорожна К. М., здобувач ступеня вищої освіти навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ *Стратулат Н. В.*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ МОВИ
В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Правовою основою для здійснення державної мовної політики в Україні є Конституція України (ст. 10), Закон України від 03.07.2012 № 5029-VI «Про засади державної мовної політики», Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99.

У рішенні Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статті 10 Конституції України подано визначення державної мови: «Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового спілкування у публічних сферах суспільного життя» [5].

Цим рішенням також підтверджено обґрунтованість підстав для надання статусу державної мови саме українській, а не якійсь іншій мові: «Конституцією України статус державної надано українській мові. Це повністю відповідає державотворчій ролі української нації, що зазначено в Преамбулі Конституції України, нації, яка історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення і дала офіційну назву державі». Намагання надати статус державної якійсь іншій мові – це політика руйнації держави України, розпалювання міжетнічної ворожнечі, порушення конституційного ладу [5].

Конституційний Суд України зробив вмотивований, обґрунтований висновок: «Таким чином, положення Конституції

зобов'язують застосовувати державну – українську мову як мову офіційного спілкування посадових і службових осіб під час виконання ними службових обов'язків у роботі й діловодстві тощо, органів державної влади, представницького та інших органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, а також у навчальному процесі в державних і комунальних навчальних закладах України» [5].

Отже, чинною Конституцією України, зокрема ч. 1 та 2 ст. 10, закріплено статус української мови як державної: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України» [2]. Положення ч. 1 ст. 10 Конституції України треба розуміти так, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України під час здійснення повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом (ч. 5 ст. 10 КУ) [5].

Щодо мови здійснення кримінального провадження, відповідно до ч. 1 ст. 29 Кримінального процесуального кодексу України воно здійснюється державною мовою. Сторона обвинувачення, слідчий суддя та суд складають процесуальні документи державною мовою. Особа повідомляється про підозру у вчиненні кримінального правопорушення державною мовою або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє для розуміння суті підозри у вчиненні кримінального правопорушення. Слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому цим Кодексом [4].

Юриспруденція, як і будь-яка інша наука, оперує цілою низкою специфічних термінів і визначень, використовує значний фаховий словниковий запас, знання якого необхідно кожному

юристу, незалежно від його спеціалізації. Спеціалісти-правники займаються розробленням української правничої термінології, в чому їм активно допомагають українські лінгвісти. Але проблем і невіршених питань у цій сфері існує чимало.

Однією з таких проблем є розрізнення слів «кримінальний» і «карний». Російське слово «уголовный» має два переклади: «кримінальний» та «карний», і попри те, що офіційний правовий документ має назву «кримінальний кодекс», часто можна почути навіть від перших осіб в державі, не кажучи вже про народних депутатів, про те, що кодекс у нас «карний». Є невідповідність і в назвах органів. Так, «уголовная полиция» є «кримінальною поліцією» [1], а «уголовный розыск» – «карним розшуком». І знову ж таки – це встановлена практика застосування цих термінів [3].

Таких прикладів можливо навести чимало. Як зазначає Костенко Л., така невідповідність термінів спостерігається у господарському праві – російською мовою ця галузь має єдину назву «хозяйственное право», однак слово «хозяйственное» має два українських переклади – «господарське» і «господарче», і з кута зору лінгвістики називати право «господарчим» можна. Але є нормативно-правовий акт – Господарський кодекс України і державна установа – Господарський суд. Єдине російське слово «гражданское» також має два українські переклади: «громадянське» та «цивільне», і застосування їх залежить від тих понять, до яких вони відносяться. Так, «гражданское общество» є «громадянським суспільством», але «гражданское право» є «цивільним правом» [3].

Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства назріли проблеми, без вирішення яких неможливий подальший повноцінний розвиток сучасної української літературної мови. Сучасні проблеми української наукової мови в юриспруденції є актуальними, своєчасними та передбачають науково-теоретичне та практичне переосмислення.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. – Назва з екрана.

2. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%EA/96-%E2%F0>. – Назва з екрана.

3. Костенко Л. Мовні аспекти юриспруденції / Л. Костенко // Юридичний журнал «Юстиніан». – Полтава, 2006. – № 2.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2012. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування [Електронний ресурс] // Конституційний Суд України. – 1999. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99/paran54#n54>. – Назва з екрана.

Немикін М. С., курсант навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ *Красницька А. В.*

ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ МОВЛЕННЯ

Словосполучення «*культура мови*» уживається в кількох значеннях. По-перше, це розділ мовознавства, який досліджує мовні норми і комунікативні властивості мови з метою її вдосконалення, по-друге, це володіння нормами усної та писемної літературної мови, а також уміння використовувати виражальні засоби мови в різних умовах спілкування відповідно до його цілей і змісту [1, с. 82].